

σχεδόν άγιοι

π. Τύχων Σεβκούνωφ

σχεδόν άγιοι

Πνευματικές αφηγήσεις από τη Ρωσία
του χθές και του σήμερα

Μετάφραση:
Αγγελική Πελωριάδου,
Βάσια Ζαρκαδούλα,
Ειρήνη Κασάπη
Αλεβτίνα Βόλγκινα

Επιμέλεια:
Βασίλης Αργυριάδης

Ἐν πλω̃

Τίτλος πρωτοτύπου: *НЕСВЯТЫЕ СВЯТЫЕ И ДРУГИЕ РАССКАЗЫ*

© π. Τύχων Σεβκούνωφ 2011

© (Για την ελληνική έκδοση) Εκδόσεις Έν πλω

Κολοκοτρώνη 49, Αθήνα 105 60

Τηλ.: 210 3226343 - Fax: 210 3221238

e-mail: info@enploeditions.gr

www.enploeditions.gr

[facebook.com/enploeditions.gr](https://www.facebook.com/enploeditions.gr)

Α΄ έκδοση: Μάιος 2012

Β΄ έκδοση: Νοέμβριος 2012

ISBN: 978-960-9550-11-6

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	11
Η αρχή	13
Στη Μονή των Σπηλαίων	25
Δέκα μέρες - Τα πρώτα διακονήματα	29
Στη Μόσχα	37
Ο π. Ιωάννης	41
Αρχιμανδρίτης Σεραφεΐμ	69
Ο δύστροπος π. Ναθαναήλ	75
Ο μεγαλόσχημος ηγούμενος Μελχισεδέκ	93
Ο π. Αντίπας	101
Τα Σπήλαια	107
Η περίοδος της δοκιμασίας	113
Πώς μπήκαμε στο μοναστήρι	127
Για τους συνομήλικούς μας	131
Ο π. Γαβριήλ	135
Ο Μέγας Προεστώς	159

Αυγουστίνος	181
Τι συνέβη στον πνευματικό κόσμο εκείνα τα λεπτά;	215
Θεολόγοι	223
Κήρυγμα την 23η Κυριακή από την Πεντηκοστή	227
Για την ευχή και την αλεπουδίτσα	233
Για τον φύλακα άγγελο	235
Για μια αγία μονή	239
Για την ωραιότερη ακολουθία της ζωής μου	241
Μπερούλα Φρόσια	247
Αυθεντική αφήγηση της μπερούλας Φρόσιας	251
Κάποτε σε επίσκεψη στη μπερούλα	271
Το κερί	273
Στην εορτή των Θεοφανείων το νερό αγιάζεται σε όλο τον κόσμο	277
Ο π. Αββακούμ και ο επίτροπος του Πσκωφ	279
Το μαύρο σκυλάκι	287
Ένα χριστιανικό τέλος	297
Η πεθερά του Στρατάρχη Ζούκοφ	309

Ο αρχιμανδρίτης Κλαυδιανός	315
Ο θάνατος του «χαφιέ»	317
Τέτοιες ιστορίες συμβαίνουν σήμερα στη Μόσχα	321
Λιουμπόφ Τιμοφέγεβνα Τσερεντόβα	323
Η κόρη του Μητροπολίτη	327
Πώς ο Μπουλάτ έγινε Ιβάν	331
Η πρόρρηση του π. Νικολάου για την κουρά μου	333
Κεφάλαιο που μπορούν να παραλείψουν όσοι δεν γνωρίζουν δογματική θεολογία	337
Καθαρμοί	339
Ομιλία σε μοναχική κουρά στη Μονή Στρέτενσκι	351
Διήγηση για τον επίσκοπο που έπεσε σε σαρκικό αμάρτημα	355
Τα τίμια λείψανα του πατριάρχη Τύχωνα	359
Περί ανατροπής της εκκλησιαστικής τάξης	373
Περί του ότι δεν πρέπει να συγχέεται η πνευματική διακονία με το κέρδος	379
Περί άλλης μιας ανατροπής της εκκλησιαστικής τάξης	387
Περί ενός γάτου	389
Αντρέι Μπίτωφ	393

Ο θεοφιλέστατος επίσκοπος	397
Περί ανόπτων πιστών	433
Η Λειτουργία τελείται στην ίδια αγία Τράπεζα μόνο μια φορά ημερησίως	435
Περί του πώς αγοράσαμε τις αλωνιστικές μηχανές μας	439
Ο Βασίλι και ο Βασίλι Βασίλιεβιτς	451
Ένας «λίθος κεκραγός»	457
Το πρεσβυτέριο στο Λόσιτσι και οι θαμώνες του	469
Ένα περιστατικό στον δρόμο	485
Περί ταπεινοφροσύνης	489
Πώς ο π. Ραφαήλ έπινε τσάι	497
Σχεδόν άγιοι	521
Σημειώσεις	531

Πρόλογος

Κάποιο ζεστό απόγευμα του Σεπτεμβρίου, εμείς οι δόκιμοι μοναχοί τής Μονής των Σπηλαίων τού Πσκωφ –στην πρώτη νιότη μας τότε– ανεβήκαμε από τα περάσματα και τις στοές τού μοναστηριού πάνω στα αρχαία τείχη και βολευτήκαμε κάπου ψηλά. Μπροστά μας απλώνονταν ο κήπος και τα χωράφια. Πάνω στην κουβέντα, αρχίσαμε να θυμόμαστε πώς ο καθένας μας είχε εμφανιστεί στη μονή. Και όσο περισσότερο ακούγαμε ο ένας τον άλλο, τόσο περισσότερη έκπληξη νιώθαμε.

Ήταν το 1984. Ήμασταν πέντε. Οι τέσσερις είχαμε μεγαλώσει σε μη εκκλησιαστικές οικογένειες και ο πέμπτος (γιος ιερέα) είχε αντιλήψεις που λίγο διέφεραν από τις δικές μας: οι απόψεις μας ήταν πολύ σοβιετικές για ανθρώπους που πήγαιναν σε μοναστήρι. Μόλις ένα χρόνο πριν, ήμασταν όλοι πεπεισμένοι ότι, στην εποχή μας, στα μοναστήρια πηγαίνουν είτε φανατικοί είτε απελπισμένοι – α ναι, και τα θύματα των ανεκπλήρωτων ερώτων...

Κοιτάζοντας όμως ο ένας τον άλλο, αντικρούσαμε κάτι ολότελα διαφορετικό. Είχαμε όλοι μας συμπληρώσει τα 18 μας χρόνια, ενώ ο μεγαλύτερός μας δεν ήταν πάνω από 26. Ήμασταν υγιείς, εύρωστοι νέοι, με συμπαθητική εξωτερική εμφάνιση. Ένας είχε τελειώσει το μαθηματικό τμήμα τού πανεπιστημίου με εξαιρετικό βαθμό· άλλος, παρά την ηλικία του, ήταν διάσημος ζωγράφος στο Λένινγκραντ· κάποιος τρίτος είχε περάσει το μεγαλύτερο μέρος τής ζωής του στη Νέα Υόρκη, όπου δούλευε ο πατέρας του, και ήρθε στο μοναστήρι στο τρίτο έτος των σπουδών του. Ο πιο νέος (το παπαδοπαίδι), ταλαντούχος γλύπτης, είχε μόλις ολοκληρώσει τις σπουδές του στη σχολή καλών τεχνών. Εγώ, δεν πήγαινε πολύς καιρός που είχα τελειώσει τη σχολή σεναριογράφων τού Κρατικού Πανεπιστημίου Κινηματογράφου Σ.Α. Γκερασίμοφ. Η κοσμική καριέρα τού καθενός μας έδει-

χνε γενικώς πιο αξιοζήλευτη από την παραμονή μας σε κείνο το μοναστήρι.

Και γιατί λοιπόν πήγαμε εκεί και επιθυμούσαμε διακαώς να μείνουμε για πάντα; Ξέραμε καλά την απάντηση σε αυτή την ερώτηση: είχε αποκαλυφθεί στον καθένα μας ένας υπέροχος κόσμος, ασύγκριτος με οτιδήποτε άλλο. Και αυτός ο κόσμος φαινόταν απίστευτα πιο ελκυστικός, απ' όσα είχαμε ζήσει στα λιγοστά και ευτυχημένα μας χρόνια. Γι' αυτό τον κόσμο θέλω να σας μιλήσω στο βιβλίο που κρατάτε, για τον υπέροχο αυτό κόσμο, που οι άνθρωποι ζουν με εντελώς άλλους κανόνες από κείνους της συνηθισμένης ζωής: τον κόσμο του ατελείωτου φωτός, τον γεμάτο αγάπη και χαρούμενες αποκαλύψεις, τον κόσμο των ελπίδων και της ευτυχίας, των δοκιμασιών, των νικών και της ανακάλυψης νοήματος στις ήττες. Και το βασικότερο: για τα ισχυρά φαινόμενα της δύναμης και της βοήθειας του Θεού – γι' αυτά θέλω να σας διηγηθώ σε τούτο το βιβλίο.

Δε μου χρειάστηκε να επινοήσω κάτι – όλα όσα θα διαβάσετε, συνέβησαν στη ζωή. Πολλοί απ' αυτούς που αναφέρω στη διήγηση είναι ζωντανοί μέχρι και σήμερα.

Η αρχή |

Βαπτίστηκα χριστιανός αμέσως μετά το τέλος τού πανεπιστημίου, το 1982. Εκείνη την χρονιά είχα συμπληρώσει τα 24 μου χρόνια. Κανείς δε γνώριζε αν είχα βαπτιστεί στην παιδική μου ηλικία. (Εκείνα τα χρόνια συνέβαινε αυτό και διόλου σπάνια μάλιστα: οι γιαγιάδες και οι θείες βάπτιζαν το παιδί κρυφά από τους άπιστους γονείς. Επειδή υπήρχε αυτό το κρυφό ενδεχόμενο, ο ιερέας έλεγε: «Βαπτίζεται ο δούλος του Θεού τάδε, ει τυγχάνει αβάπτιστος», δηλαδή εάν δεν έχει βαπτιστεί).

Όπως συνέβη και σε πολλούς φίλους μου, έτσι και σε μένα, άρχισε να γεννιέται μέσα μου θρησκευτική πίστη στο πανεπιστήμιο. Στο Κρατικό Πανεπιστήμιο Κινηματογράφου Σ.Α. Γκερασίμοφ υπήρχαν αρκετοί καλοί καθηγητές. Μας μετέδωσαν σοβαρή ανθρωπιστική μόρφωση και προβληματισμό για τα βασικά ζητήματα της ζωής.

Συζητώντας αυτά τα αιώνια ερωτήματα, τα γεγονότα των προηγούμενων αιώνων, τα προβλήματα της εποχής τού '70 και του '80, στα αμφιθέατρα, στις εστίες, στα φθηνά

καφέ του γούστου μας, με τους συμφοιτητές και κατά τη διάρκεια μακρών νυχτερινών διαδρομών στα παλιά ρωσικά δρομάκια, καταλήξαμε στη σκληρή πεποίθηση ότι το κράτος μάς εξαπατά, επιβάλλοντας τις δικές του χοντροκομμένες και παράλογες ερμηνείες τής ιστορίας και της πολιτικής. Καταλάβαμε πολύ καλά ότι τα πάντα γίνονταν καθ' ύποδειξιν, έτσι ώστε να μας αφαιρεθεί ακόμα και η δυνατότητα να συλλογιστούμε μόνοι περί του Θεού και της Εκκλησίας.

Αυτό το θέμα ήταν πλήρως ξεκάθαρο για όλους, πλην του καθηγητή μας περί αθεϊσμού ή της καθοδηγήτριας που είχα στα σχολικά μου χρόνια, της περίφημης Μαρίνας. Αυτή είχε στα σίγουρα δώσει απαντήσεις και σε αυτό το θέμα, και γενικά στα διάφορα θέματα της ζωής. Ωστόσο εμείς ανακαλύπταμε βαθμιαία με έκπληξη ότι όλες οι μεγάλες προσωπικότητες της ρωσικής και της παγκόσμιας ιστορίας, που αγαπούσαμε και σεβόμασταν, που είχαμε γνωρίσει πνευματικά στη διάρκεια των σπουδών μας και μας είχαν εμπνεύσει εμπιστοσύνη, σκέφτονταν για τον Θεό με τελείως διαφορετικό τρόπο. Θα μπορούσαμε μάλιστα να πούμε ότι αποδεικνύονταν στα μάτια μας ως άνθρωποι πιστοί. Ο Ντοστογιέφσκι, ο Καντ, ο Πούσκιν, ο Τολστόι, ο Γκαίτε, ο Πασκάλ, ο Χέγκελ, ο Λόσεβ – αναρίθμητοι. Για να μην αναφέρουμε επιστήμονες, όπως ο Νεύτων, ο Πλανκ, ο Λιμνάιος, ο Μεντελέγιεφ, τους οποίους γνωρίζαμε λιγότερο, λόγω της θεωρητικής ανθρωπιστικής μας κατεύθυνσης, αλλά και για τους οποίους η εικόνα που δημιουργούνταν στα μάτια μας ήταν ακριβώς η ίδια. Βέβαια, η περί Θεού αντίληψη των ανθρώπων αυτών ήταν λογίων λογίων. Όπως και να 'χε όμως, για την πλειοψηφία από μας, το ζήτημα της πίστης ήταν το βασικότερο και το συνθετότερο ίσως στη ζωή.

Αντίθετα, ο Μαρξ, ο Λένιν, ο Τρότσκι, ο Χίτλερ, οι καθοδηγητές του δικού μας αθεϊστικού κράτους, οι καταστροφείς-επαναστάτες, όλοι τους σύσσωμοι ήταν αθεϊστές. Ήταν προσωπικότητες που δε μας προκαλούσαν καμία συμπά-

θεια και με τις οποίες συνδεόταν καθετί το δυσσίωνο και αποκρουστικό της ρωσικής μοίρας και της παγκόσμιας ιστορίας. Και τότε αναδύθηκε μέσα μας άλλο ένα ερώτημα, που το εκφράσαμε άγαρμπα, αλλά αρκετά συγκεκριμένα: ή ο Πούσκιν, ο Ντοστογιέφσκι και ο Νεύτων και όλοι αυτοί ήταν τόσο πρωτόγονοι, στενόμυαλοι και ανόητοι που δεν μπορούσαν να κατανοήσουν το πρόβλημα, ή ήμασταν ανόητοι όλοι εμείς – εμείς και η περίφημη Μαρίνα... Όλα αυτά έδιναν άφθονη τροφή για σκέψη στους νεανικούς εγκεφάλους μας.

Εκείνα τα χρόνια στις πλούσιες βιβλιοθήκες τού πανεπιστημίου μας δεν υπήρχε καν η Αγία Γραφή (για να μη μιλήσουμε για τα έργα εκκλησιαστικών και θρησκευτικών συγγραφέων). Τις σχετικές με την πίστη γνώσεις αναγκαζόμασταν να τις αναζητούμε σε πηγές και βιβλία περί αθεϊσμού και σε έργα κλασικών φιλοσόφων, όπου υπήρχαν διάσπαρτα. Άσκησε πάνω μας τεράστια επιρροή η μεγαλειώδης ρωσική λογοτεχνία.

Μου άρεσε πολύ να πηγαίνω στις βραδινές ακολουθίες των μοσχοβίτικων ναών, αν και καταλάβαινα λίγα πράγματα. Μου έκανε πολύ μεγάλη εντύπωση η πρώτη ανάγνωση της Βίβλου. Τη δανείστηκα από έναν τύπο, ένα βαπτιστή, για να της ρίξω μια ματιά, αλλά την «υπεξαίρεσα» κανονικά, γνωρίζοντας πολύ καλά ότι δεν επρόκειτο να βρω αυτό το βιβλίο πουθενά αλλού. Εντούτοις, εκείνος ο βαπτιστής ποτέ δεν επέμεινε να του την επιστρέψω. Για μερικούς μήνες προσπαθούσε να με κάνει να μεταστραφώ στην πίστη. Στην αίθουσα όπου έκαναν τις συγκεντρώσεις τους, στην οδό Μάλι Βουζόφσκι, κάτι δε μου πολυάρεσε από την αρχή, αλλά μέχρι σήμερα ευγνωμονώ εκείνο τον ειλικρινή άνθρωπο, που μου επέτρεψε να κρατήσω το βιβλίο του.

Όπως όλοι οι νέοι άνθρωποι, έτσι κι εγώ με τους φίλους μου περνούσαμε χρόνο συζητώντας. Μιλούσαμε κυρίως για την πίστη και τον Θεό, με βάση την Αγία Γραφή που είχα προμηθεύσει στην παρέα εγώ, και με αφορμή διάφορα άλλα

πνευματικά βιβλία, που με κάποιο τρόπο είχαμε όλοι καταφέρει να βρούμε. Αλλά τη βάπτιση και τον εκκλησιασμό, οι περισσότεροι από μας τα αναβάλαμε: μας φαινόταν ότι μπορούμε να τα καταφέρουμε και χωρίς την Εκκλησία, αρκεί να «έχουμε μέσα μας τον Θεό», όπως λένε συχνά. Ίσως το πράγμα έτσι να συνεχιζόταν, όμως κάποτε μας έγινε τελείως ξεκάθαρο τι είναι επιτέλους η Εκκλησία και σε τι χρειάζεται.

Παγκόσμια Ιστορία της Τέχνης μάς δίδασκε η Πάολα Ντιμιτρέβνα Βολκόβα. Έκανε πολύ ενδιαφέρουσες διαλέξεις και για κάποιους ανεξήγητους λόγους, ίσως επειδή η ίδια ήταν άνθρωπος που ψαχνόταν, μας διηγούνταν πολλά για τους προσωπικούς της πνευματικούς και μυστικιστικούς πειραματισμούς. Για παράδειγμα, μια-δυο διαλέξεις τις αφιέρωσε σε ένα αρχαίο κινέζικο βιβλίο με προβλέψεις, το «Ι τσινγκ»¹. Η Πάολα έφερε επίσης στην αίθουσα ράβδους από σανταλόξυλο ή μπαμπού και μας μάθαινε πώς να τα χρησιμοποιούμε για να ρίχνουμε μια κλεφτή ματιά στο μέλλον.

Ένα από τα μαθήματα αφορούσε ένα θέμα που ήταν γνωστό σε ειδικούς επιστήμονες: τις έρευνες του Ντιμίτρι Μεντελέγιεφ και Βλαντίμιρ Βερνάντσκι για τον πνευματισμό. Και παρόλο που η Πάολα μάς προειδοποιούσε εντίμως ότι το πάθος γι' αυτό το είδος εμπειριών συνεπάγεται τις πιο απρόβλεπτες συνέπειες, εμείς με όλη τη φιλομάθεια των νεανικών μας χρόνων ορμήσαμε σε αυτές τις μυστικιστικές, συναρπαστικές σφαίρες.

Δε θα προχωρήσω βαθύτερα στην περιγραφή των τεχνικών εφαρμογών, για τις οποίες διαβάσαμε σε επιστημονικές πραγματείες του Μεντελέγιεφ και μάθαμε από υπαλλήλους τού μουσείου Βερνάντσκι στη Μόσχα. Εφαρμόζοντας κάποιες απ' αυτές στην πράξη, ανακαλύψαμε ότι μπορούμε να αποκτήσουμε κάποια ιδιαίτερη σχέση με κάποια, ακατανόητα για μας, αλλά οπωσδήποτε πραγματικά όντα. Αυτές οι καινούργιες, μυστήριες γνωριμίες, με τις οποίες κάναμε

ολονύχτιες συζητήσεις, εμφανίζονταν με ποικίλους τρόπους. Είτε ως Ναπολέον, είτε ως Σωκράτης, ή ως η πρόσφατα αποβιώσασα γιαγιά ενός από τους φίλους μας. Αυτά τα πρόσωπα μάς διηγούνταν τότε-τότε ασυνήθιστα ενδιαφέροντα πράγματα. Και προς απέραντη έκπληξή μας, ήξεραν τα μυστικά καθενός από τους παρόντες. Για παράδειγμα, ρωτούσαμε όλο περιέργεια με ποια βγήκε κρυφά την προηγούμενη νύχτα ο σύντροφός μας (και μελλοντικός διάσημος σκηνοθέτης) Αλεξάντρ Ρογκόζκιν, και παίρναμε αμέσως την απάντηση: «Με τη δευτεροετή Κάτια». Ο Σάσα κοκκίνιζε, θύμωνε και ήταν ξεκάθαρο πως η απάντηση είχε χτυπήσει φλέβα.

Αλλά μας τύχαιναν και «αποκαλύψεις» ακόμα πιο εκπληκτικές. Κάποτε, σ' ένα διάλειμμα των πανεπιστημιακών μαθημάτων, ένας από τους φίλους μου, ιδιαίτερα συνεπαρμένος από αυτές τις εμπειρίες, μας έπιασε έναν-έναν και με κόκκινα από την αϋπνία μάτια, μας ρώταγε ψιθυριστά και γεμάτος περιέργεια αν ξέρουμε κάτι για κάποιον Μιχαήλ Γκορμπατσώφ. Βλέποντας πως δεν είχαμε ακούσει ποτέ κανέναν με αυτό το επώνυμο, ο φίλος μάς εξήγησε: «Χθες το βράδυ ρωτήσαμε τον “Στάλιν” ποιος θα κυβερνήσει την χώρα και μας απάντησε: “κάποιος Γκορμπατσώφ. Θέλω να μάθω τι τύπος είναι!”».

Μετά από τρεις μήνες, ξαφνιαστήκαμε όταν ακούσαμε στις ειδήσεις κάτι που θα μας άφηνε νωρίτερα αδιάφορους: υποψήφιος ανάμεσα στα μέλη του πολιτμπιρό² είχε εκλεγεί ο Μιχαήλ Σεργκέεβιτς Γκορμπατσώφ, πρώην Γραμματέας της τοπικής Επιτροπής του Κ.Κ.Σ.Ε. στη Σταυρούπολη...

Αλλά όσο περισσότερο παθιαζόμασταν με αυτά τα συναρπαστικά πειράματα, τόσο πιο ξεκάθαρα νιώθαμε ότι μας συνέβαινε κάτι ανησυχητικό και φοβερό: μας κυρίευε άνευ λόγου και αιτίας μια ολοένα και πιο ανεξήγητη θλίψη και ένα σκοτεινό αδιέξοδο. Νιώθαμε να χάνονται όλα μέσα από τα χέρια μας. Μας κυρίευε σκληρή απόγνωση. Αυτή η

κατάσταση γινόταν εντονότερη μήνα με τον μήνα, ώσπου αρχίσαμε να υποψιαζόμαστε ότι όλο αυτό συνδεόταν κάπως με τους βραδινούς μας «συνομιλητές». Και επιπλέον, από τη Βίβλο, που ούτως ή άλλως δεν είχα επιστρέψει στον βαπτιστή, έγινε αίφνης ξεκάθαρο ότι αυτές οι ασχολίες όχι μόνο δεν εγκρίνονται, αλλά και επιτιμώνται από τον Θεό.

Όμως κανείς μας δεν αντιλαμβανόταν ακόμα ότι συγκρούμαστε με ανηλεείς και απίστευτα σκοτεινές δυνάμεις, που είχαν εισβάλει βίαια στη χαρούμενη και αμέριμνη ζωή μας. Κι ήμασταν όλοι απροστάτευτοι απέναντί τους.

Κάποτε πήγα να διανυκτερεύσω σε κάτι φίλους σε μια φοιτητική εστία. Ο συμφοιτητής μου Ιβάν Λοσίλιν και ο φοιτητής τού τμήματος σκηνοθεσίας Σάσα Ολκόφ ήρθαν και αυτοί με τις δικές τους μυστικιστικές εμπειρίες. Εκείνη την εποχή είχαμε ήδη ορκιστεί αρκετές φορές να απέχουμε απ' αυτά, αλλά ήταν πάνω απ' τις δυνάμεις μας: η επαφή με μυστηριώδεις κύκλους μάς μεθούσε σαν ναρκωτικό.

Εκείνη τη φορά, οι φίλοι μου επανέλαβαν τη συνεδρία που είχε διακοπεί την προηγούμενη νύχτα με την «ψυχή του Γκόγκολ». Αυτή η προσωπικότητα προφήτεψε πάντα με εξαιρετική παραστατικότητα στο γλωσσικό ιδίωμα των αρχών του 19^{ου} αιώνα. Αλλά σήμερα, για κάποιο λόγο δεν απαντούσε στις ερωτήσεις μας. Παραπονιόταν. Τον ακούγαμε να αναστενάζει, να βασανίζεται, και μας σπάρραζε την καρδιά. Διηγούνταν πόσο αφόρητα άσχημα ένιωθε. Και το βασικότερο, ζητούσε βοήθεια.

«Μα τι σας συμβαίνει;», απορούσαν οι φίλοι μου.

«Βοηθήστε με! Φοβάμαι, φοβάμαι!...», ικέτευε το μυστήριο ον. «Πόσο ανυπόφορα δύσκολα είναι! Σας εκλιπαρώ, βοηθήστε με!».

Όλοι μας αγαπούσαμε ειλικρινά τον Νικολάι Βασίλιεβιτς Γκόγκολ και το ίδιο ειλικρινά πιστεύαμε ότι συζητούσαμε συγκεκριμένα με αυτόν.

«Μα τι μπορούμε να κάνουμε για σας;», ρωτούσαμε θέλοντας απ' την καρδιά μας να βοηθήσουμε τον αγαπημέ-